

Foto: IT

Mikael Jansson.

MIKAEL JANSSON FÅR ÅRETS STIPENDIUM FRÅN BINDEFELDS STIFTELSE

► Förintelsen var nazisternas massmord på sex miljoner judar i Europa under andra världskriget. Det är det största folk-mordet i mänsklighetens historia.
► Den 27 januari utsågs av FN 2005 till Förintelsens minnesdag. Den dagen, 1945,

befriade sovjetiska trupper Auschwitz-Birkenau, Nazitysklands största koncentrationsläger. Där dog 1,3 miljoner människor 1940-1945. Platsen ligger utanför Krakow i Polen och är nu ett museum. År 2013 hade det 1,3 miljoner besökare.
► I dag den 27 januari talar

bland andra statsminister Stefan Löfven när Förintelsens minnesdag uppmärksammas i synagogan i Stockholm.
► I dag får också mode-fotografen Mikael Jansson årets stipendium från Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förintelsen. Han får det med

motiveringen: "Genom att avbilda den sista generationens överlevande, bidrar Mikael Jansson till en ovärderlig dokumentation vars blotta existens blir ett levande bevis som omöjliggör för framtida generationer att förneka eller förminska Förintelsen."

► Jansson är fotograf med världsrykte som fotat omslag till prestigefulla magasin som Vogue, Wall street journal, Interview och för kända märken som Dior och Prada. Han har även fotograferat världskändisar som Iggy Pop, Christian Bale och Jennifer Lawrence.

'MYCKET ÄNGEST' 15-åriga Rebecka möts av hot och hat av eleverna på sin skola – för att hon är judinna. "De kallar oss för judehora, säger att vi ska åka hem till Polen, tillbaka till lägren. Vi har tagit upp det här med lärare och skolledningen, men ingenting händer. De skyller på att de som håller på bara är småpojkar, typ", säger hon.

Foto: MAGNUS WENNMAN

'De säger att de ska mördra mig'

Hon sökte efter trygghet i en ny skola och ville stärka sin judiska identitet.

I stället möttes hon av hat och hot för att hon är judinna.

– Jag är besviken på skolledningen, säger 15-åringen.

Hon gick i mellanstadiet på en skola på Södermalm i Stockholm.

Hon visste inte vad antisemitism var, men några av hennes skolkamrater fick reda på att hon har en judisk mamma.

De skrek judehora, judejävlar. De hotade, de knuffade. Hon förstod inte varför.

Hon började gå omvägar till klassrummet, undvek

Rebecka, 15, utsätts för judehat i skolan – elever klottrar

den stora entrén för att inte råka illa ut.

Hon var elva år och började skämmas över att vara judinna.

■ ■ ■

Vi träffas hemma i familjens lägenhet i Stockholm. Den elvaåriga flickan är i dag 15 år och går på ett högstadium i centrala Stockholm.

I texten kallar vi henne för Rebecka.

Mitt emot sitter hennes mamma, vi kallar henne för Susanne.

De vill berätta men inte gå ut med namn eller bild för att inte utsättas för hat.

Mamma Susanne kommer från en familj som inte är "speciellt judisk". De har varken firat högtider eller anammat judiska traditioner. Stora delar av hennes släkt mördades under Förintelsen. Efter kriget uppmanades hon att inte skylta med sitt ursprung.

Men, så kom längtan hos både Susanne och Rebecka att omfamna sin historia.

Skulle vara trygg

När Rebecka skulle börja högstadiet bytte hon till en skola i centrala Stockholm som har en judisk klass i varje årskurs. Där får elev-

erna lära sig hebreiska, judisk historia och judisk kultur.

Där skulle hon vara trygg och lära känna sina judiska rötter.

■ ■ ■

När Trump erkände Jerusalem som Israels huvudstad förra året ledde det till en demonstration i Malmö i december. "Vi ska skjuta judarna" skanderade demonstranterna. Synagogan i Göteborg attackerades med brandbomber. Kort efter attackerades ett judiskt kapell.

Aftonbladet har granskat den växande antisemitismen i Sverige.

I dag har hatet blivit en del av 15-åriga Rebeckas vardag.

"De drar judeskämt"

Hat från elever från andra klasser som kopplar ihop hennes judiska rötter med Israel och landets politik. Hat från tonåringar från Mellanöstern, säger hon, som ställer henne till svars för konflikten mellan Israel och Palestina.

– De säger att de ska mördra mig, döda min familj.

Kränkningarna ökar markant när konflikten Israel-Palestina blossar upp.

Rebecka beskriver också hatet från de som kopplar

ihop henne med Förintelsen, de som heilar i skolkorridoren som Adolf Hitler när hon och hennes klasskompisar passerar.

Hon berättar om hakkors som klottras på skolans anslagstavlor. En gång även på Rebeckas mapp.

– När vi går förbi drar de judeskämt.

Som vad?

– Ja, hur går den nu ... Vad som är likheten mellan en jude och en pizza? Båda ska in i ugnen.

– De kallar oss för judehora, säger att vi ska åka hem till Polen, tillbaka till lägren. Vi har tagit upp det

SKOLANS REKTOR: JAG HAR INTE TID ATT SÄTTA MIG IN I ÄRENDET

En 15-årig judisk elev vittnar om kränkande behandling och antisemitism på en skola i centrala Stockholm.

– Jag har inte tid att sätta mig in i ärendet, säger skolans rektor.

Den 15-åriga eleven

vittnar för Aftonbladet om vardagen på en skola i centrala Stockholm. Judiska elever får utstå kränkningar och hot på skoltid. Andra elever heilar i korridoren och skriker judehora.

Skoleleven, som vill vara

anonym, berättar att elever och föräldrar påtalat situationen för skolledningen.

"En oro"

– Vi föräldrar är enade i att det måste ske en förändring. Det är ett dilemma

som förälder om jag skulle anmäla skolan, en oro för att det skulle bli konsekvenser för min dotter, säger elevens mamma.

Vill inte kommentera

En utredning gjord av

Skolinspektionen 2013 visade att det fanns brister i skolans arbete att motverka kränkande behandling. Skolan har efter det tagit fram en behandlingsplan mot diskriminering och kränkande behandling.

Skolans rektor vill inte kommentera 15-åringens berättelse:

– Jag är ledsen, jag är upptagen precis hela dagen i dag. Jag har inte tid att sätta mig in i ärendet alls nu.

Helena Trus

Foto: MIKAEL JANSSON

Judith, Walter Frankenstein och Anna Grüner har fotograferats av Mikael Jansson för porträttserien "Witnesses".

Vi måste börja prata om hatet i vardagen

Foto: ANNA TÄRNHUVUD

I dag finns bara några hundra Förintelseöverlevande kvar i Sverige. Helena Trus farmor är ett av de sista vittnena.

Vi pratar för mycket om extremismen.

att hon inte vill, och ibland inte vågar, gå till skolan.

Och alldeles för lite om antisemitismen i vardagen.

Vi kallar henne för Rebecka i intervjun. En fredagseftermiddag sitter jag hemma i hennes kök. Hon är 15 år, judinna och går i en judisk klass i centrala Stockholm.

Att varken hon eller hennes mamma vill gå ut med namn och bild i Aftonbladet säger en hel del om hur det är att vara jude i Sverige i dag.

Men Rebecka är en stolt judinna. Hon står upp för sin identitet. Markerar så ofta hon orkar mot de som hatar, står upp mot skolledningen, som hon säger vet vad som pågår.

Som för Rebecka, där hatet och hoten gör att hon inte vill, och ibland inte vågar, gå till skolan

Hon beskriver inte eleverna på sin skola som några extremister. Det är inga extremister som skriker judehora, judejavel och heilar mot henne i korridoren. De är vanliga ungdomar med arabiskt ursprung som kopplar hennes judiska identitet till konflikten mellan Palestina och Israel. De är vanliga ungdomar med svenskt ursprung, inga uttalade nazister, som kopplar hennes judiska identitet till

Förintelsen och Adolf Hitler. När det sker stora attacker mot judar försöker politiker från både rött, blått och brunt att överträffa varandra i adjektiv.

Det är fruktansvärt. Det är oacceptabelt.

Vi får absolut aldrig glömma Förintelsen.

I dag finns bara några hundra Förintelseöverlevande kvar i livet i Sverige. Min farmor är ett av de sista vittnena.

När vi gick på judiska begravningsplatsen för en tid sedan, för att besöka min farfars grav, pekade hon mot alla de nya jordhögarna och temporära gravstenar som tillkommit sedan sist.

– Vi dör som flugor. Snart är det bara jag kvar.

Sedan skrattar hon lite. – Jag ska snart gå och sova jag med, jag vill till farfar.

De flesta toppar på gravstenarna runt omkring oss är prydda med släta stenar som ligger på rad. Vi hittar varsin och lägger dem där det finns plats kvar vid farfar.

Det är en vanlig liten hälsning, på judiskt vis. Att du farfar, inte är glömd.

Hennes berättelse vittnar också om att en skola i Sverige i dag som inte agerar mot antisemitism. Händelser som lätt viftas bort med att de som hatar "ju bara är småpojkar".

Efter brandattacken mot synagogan i Göteborg sa Stefan Löfven att "det är nolltolerans mot antisemitism i Sverige".

Det kan vi bara påstå om vi reagerar och agerar med självinsikt.

Vi måste kunna prata om den växande antisemitismen i dag utan att behöva ursäktas oss. För pratar vi om judehat från muslimer förväntas man ofta tillägga att även de är en utsatt grupp, att man inte är rasist, att man inte röstar på Sverigedemokraterna.

Vi måste börja se antisemitismen som sker och präglar människors vardag. Som för Rebecka, där hatet och hoten gör

Helena Trus

Reporter ■ helena.trus@aftonbladet.se

hakkors, heilar och skriker judehora

här med lärare och skolledningen, men ingenting händer. De skyller på att de som håller på bara är småpojkar, typ. Vi känner oss utstötta av hela skolan.

Vill vara stolt

Tidigare har det funnits en judisk klass i varje årskurs på skolan. I dag är hennes klass, niondeklassarna, den enda kvar.

– Det är knappt några judar som söker till skolan längre eller föräldrar som vågar sätta sina barn här.

Rebeckas mamma Susanne är inte öppen på jobbet med att hon är judinna. Det

skulle bara bli problem, säger hon.

Hon vill ändå uppmuntra sin dotter att vara en stolt judinna, känna en styrka i det.

Men det är svårt.

Rebecka säger att hatet inte gör henne rädd. Men hon har i perioder varit deprimerad.

– Jag kan ha väldigt mycket ångest när jag vaknar. Deppig över min judiska identitet. Jag tänker att i dag orkar jag inte vara jude.

De har aldrig polisanmält någon av händelserna. Inte heller anmält skolan för att de inte tar tag i problemen.

Av oro för att det ska bli konsekvenser för Rebecka.

– Ibland känner jag att jag behöver ta av mig mitt halsband, min Davidsstjärna, och gömma det. Jag känner en besvikelse mot skolledningen, att de inte gör något trots att vi berättar om vad som händer i skolan. Sätter en gräns. Pratar mer om religion, värderingar, integration, om nyhetshändelser.

"Det svider i hjärtat"

Utanför skolkorridoren fortsätter hatet i sociala medier: på Instagram och Snapchat.

I dag är det Förintelsens minnesdag. Det uppmärksammas i synagogan i Stockholm, där bland annat statsminister Stefan Löfven ska tala.

Rebecka ska gå dit och tända ett ljus.

Vad tänker du om framtiden?

– När alla som överlevt Förintelsen är döda, då kommer det att bli värre. I gymnasiet kommer jag inte att gå ut med att jag är jude, jag kommer att gömma halsbandet eller inte ha på mig det alls.

Hur känns det?

– Jobbigt, det svider i hjärtat.

Helena Trus
helena.trus@aftonbladet.se

► I april stängde judiska församlingen i Umeå sin lokal och verksamhet efter flera hot från nazister: Hitlerbilder, krossade bilfönster, rasistiska affischer i brevlådan.

► I augusti kallade en imam i en moské i Helsingborg judar för apornas och svinens avkomor.

► I september demonstrerade nazister från Nordiska mot-

HÄNDELSENER DET SENASTE ÅRET

ståndsrörelsen i Göteborgs innerstad. Nazisterna bar plakater med bilder på bland annat Förintelseöverlevande med rubriken "Förbrytare". Demonstrationen ledde till en av de största polisinsatserna i Sverige på tio år.

► I december kastade ett gäng maskerade personer brand-

bomber mot synagogan i Göteborg. I församlingshuset bredvid pågick en ungdomsfest. Attacken skedde kort efter att den amerikanske presidenten Donald Trump erkänt Jerusalem som Israels huvudstad. Polisen kopplar dådet till konflikten mellan Israel och Palestina. Inga männ-

iskor skadades i attacken. Kort efter hittade polisen två brandbomber vid ett kapell på gamla judiska begravningsplatsen i Malmö. Runt 200 demonstranter samlades i Malmö för att protestera mot Donald Trumps beslut. "Vi vill ha vår frihet tillbaka, och vi ska skjuta judarna", sades det bland annat, rapporterar Sveriges Radio Malmöhus.